

Spiegel

Floor van Orsouw

'**H**ebben jullie wel eens meegemaakt dat je gezicht opeens verdween?' Het zijn de woorden van Ahmet Altan die ik voorlees in de wekelijkse bezinningsbijeenkomst in de vrouwengevangenis. Er zitten vijftien vrouwen in een halve kring en in het midden branden waxinelichtjes. Ahmet Altan, een bekend schrijver en journalist in Turkije, werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf en smokkelt sindsdien zijn teksten naar buiten. Hij beschrijft zijn verblijf in een politiekooi met talloze andere vermeende coupplagers. Als hij na de eerste nacht wakker wordt en zijn gezicht wil wassen, is het eerste dat hem opvalt de afwezigheid van een spiegel. Waar je in het dagelijks leven je eigen gezicht talloze keren tegenkomt – in de spiegel, op je telefoonscherm, in een winkelruimte – is in de politiekooi zijn gezicht verdwenen. Het is alsof hij zelf is uitgewist.

Als ik rondkijk in de kring zie ik dat de woorden aankomen. Er rollen tranen over wangen. Iemand vraagt naar de titel van het boek. Niet meer meedoen in de maatschappij, niet meer voor je kinderen kunnen zorgen, vergeten of verguisd worden door de mensen buiten nu jij hen zo hard nodig hebt. Op een bepaalde manier word je door detentie onzichtbaar.

De vrouwen in mijn groep hebben op cel een aluminium spiegelennd vlak boven hun wastafel, waarin zij hun gezicht in vervormde weergave kunnen zien. De beste spiegel is het raam, als het buiten donker is. Nina (fictieve naam) begint zonder terughouding te vertellen over het moment dat zij na een maandenlang verblijf in een gestripte cel van een psychiatrische instelling voor het eerst op een kamer komt met een spiegel. Ze blijft heel lang voor de spiegel staan, geschokt door wat zij ziet: een mager en bleek meisje met een droevige blik in haar ogen.

De begeleider van de instelling vraagt op een gegeven moment: moet je niet weg bij die spiegel, wat is er aan de hand? Vastbesloten blijft ze staan. Ze kijkt en kijkt en kijkt. Ze wil niet weggijken, ze wil zichzelf onder ogen komen. Op dat moment neemt ze de beslissing: zo wil ik niet verder, vanaf nu ga ik aan mijn herstel werken in plaats van aan mijn ondergang. Zo dapper als haar besluit is om niet meer weg te kijken, zo dapper is ook haar getuigenis in deze groep. Even is het muisstil. Dan vraagt iemand met hoorbaar ongemak: 'Hoe lang zat je precies in afzondering?'

Ik lees het verhaal voor aan mijn cliënten die zich door zijn woorden gekend voelen. Nina houdt ons met het delen van haar ingrijpende ervaring een spiegel voor. Zo helpen wij elkaar de rookgordijnen weg te blazen.

Floor van Orsouw, humanistisch geestelijk verzorger bij Dienst Justitiële Inrichtingen en bij Stichting Humanitas; fv.orsouw@dji.minjus.nl

Ahmet Altan, Ik zal de wereld nooit meer zien. Aantekeningen uit de gevangenis. Amsterdam: De Bezige Bij, 2019.